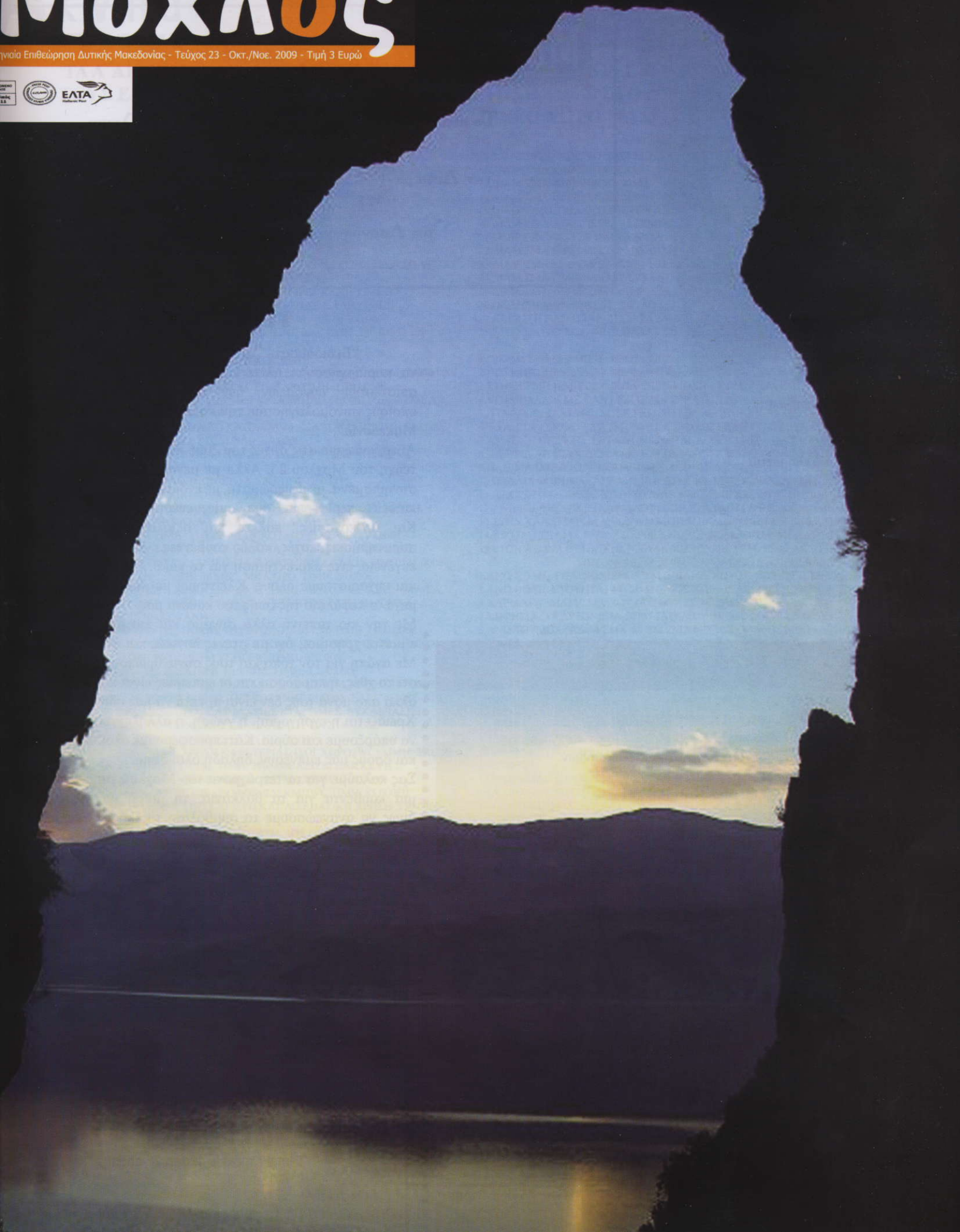
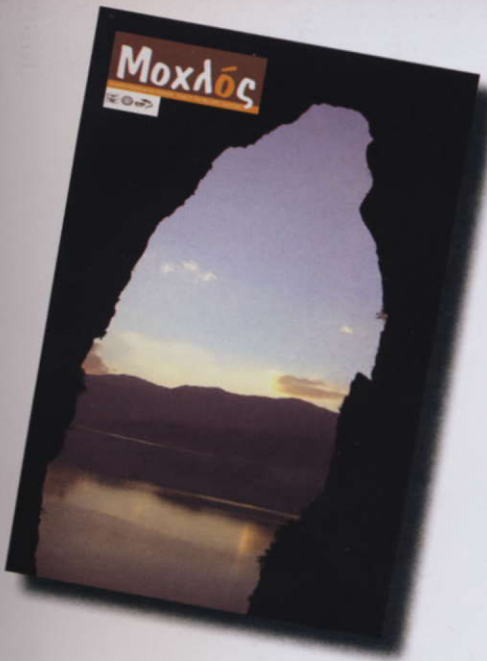

Μοχλός

Γησιάζα Επιθεώρηση Δυτικής Μακεδονίας - Τεύχος 23 - Οκτ./Νοε. 2009 - Τιμή 3 Ευρώ

Εξώφυλλο :

Πρέσπες... Τρίγωνο...
Μια άλλη ματια

Μοχλός

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Πρόσκληση

Το περιοδικό **Μοχλός** σας προσκαλεί στην εκδήλωση
"Βαλκάνια, χτες, σήμερα, αύριο"
την Δευτέρα 14 Δεκεμβρίου 2009 και ώρα 19:00
στην αίθουσα
του Λαογραφικού Μουσείου Κοζάνης

Με την
Σάκης Καραλιώτας

ΓΕΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑ !

"Εκδιδόμαστε όχι για να επιβεβαιωθούμε, ούτε για να κυριαρχήσουμε αλλά για να συμβάλουμε στην έκλυση των απίστευτων δυνάμεων των ανθρώπων-δημιουργών, με τους οποίους συνομολογήσαμε την κοινή μας ύπαρξη και πορεία στη Δυτική Μακεδονία".

Αυτά γράφαμε στις αρχές του 2006 πέρασαν 4 ολόκληρα χρόνια και το τεύχος του Μοχλού 23. Άλλα με μεγαλύτερο ενδιαφέρον, άλλα πιο συνηθισμένα, με αφιερώματα, με ενδιαφέροντα θέματα και ενότητες παιδείας, περιφέρειας, οικονομία, ενέργεια, ευρώπη, περιβάλλον... Και συνεργασίες, πολλές και αξιόλογες. Ανησυχίες, κριτικές παρατηρήσεις, ευχές, καλές κουβέντες... Καλή η αποδοχή είτε από ευγένεια, είτε από εκτίμηση για το καλό. Εμείς το καλό κρατήσαμε και ευχαριστούμε όλους. Κλείνουμε με μια μικρή ενότητα από το μεγάλο κεφάλαιο της ζωής του καθένα μας.

Με την πιο ταπεινή αλλά συνάμα και πιο μεγάλη φιλοδοξία. Να είμαστε χρήσιμοι, όχι με στενές λογικές και φοβικές προσεγγίσεις. Με αγάπη για τον τόπο και τους συνανθρώπους μας. Με συνείδηση ότι το χθές, η παράδοση και οι εμπειρίες είναι πολύτιμα και τιμαφών αλλά από μόνα τους δεν είναι αρκετά να μας οδηγήσουν στο **αύριο**. Χρειάζεται η εγρήγορση, η γνώση, η αλληλεγγύη, η **θέληση** τελικά να υπάρξουμε και αύριο. Κάτι προσφέρουμε όλοι. Ευχαριστούμε ό,τι και όσους μας εμπνέουν, δηλαδή όλους εμάς. Σας καλούμε για τα τετράχρονα του **Μοχλού** για ένα ποτήρι κρασί, μια κουβέντα για τα βαλκάνια, τη μικρή μας γειτονιά, κυρίως όμως να ανανεώσουμε το συμβόλαιο της κοινής μας ύπαρξης και συνδημιουργίας.

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

- σελ. 4: Νικόλαος Μέρτζος
Τα βαλκάνια σήμερα και η γεωστρατηγική
- σελ. 6: Κάκη Μπαλή
Η ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων
- σελ. 8: Παντελής Σαββίδης
Τουρκικός νεοοθωμανισμός στα Βαλκάνια
- σελ. 10: Γιώργος Κασσιμάτης
Βαλκάνια και ενέργεια
- σελ. 12: Χάρρυ Παπαπανάγος
Ο στρατηγικός ρόλος της Ελλάδας στα Βαλκάνια και στη ΝΑ Ευρώπη
- σελ. 14: Λάζαρος Μαλούτας
Μακεδονία-Βαλκάνια. Κοζάνη-Βαλκάνια. Το παρελθόν μας δείχνει το μέλλον
- σελ. 16: Σάββας Ζαμανίδης
Ο ρόλος του Κέντρου Διαβαλκανικής Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη
- σελ. 18: Παναγιώτης Αποστολίδης
Διασυνοριακή Συνεργασία και Επιχειρηματικότητα του Ν.Κοζάνης
- σελ. 19: Δημήτρης Μιχαλίτσας
Η οικονομική κατάσταση στα βαλκάνια σήμερα
- σελ. 23: Τάσος Σιδηρόπουλος
Πλαίσιο συνεργασιών στο χώρο των βαλκανίων – προοπτικές για τη Δυτική Μακεδονία
- σελ. 28: Gabriela Scheiner
Πολιτιστικό τρίγωνο Πρεσπών. Είμαστε κοντά, πάρα πολύ κοντά...
- σελ. 30: Κώστας Ντίνας
Ο γλωσσικός χάρτης της Βαλκανικής

Μοχλός

Διμηνιαία Επιθεώρηση Δυτικής Μακεδονίας
Τεύχος 23 - Οκτώβριος/Νοέμβριος 2009

Ιδιοκτήτης - Εκδότης - Διευθύντης : Λ. Α. Καραλιώτας
Υπεύθυνος Marketing : Λεωνίδας Κατσικαρώνης
Creative Art Director: Δημήτρης Ζιούζιος
Δημοκρατίας 22 - 501 00 Κοζάνη

Τηλ. 2461049130
Fax: 2461029648
Γρεβενά : Χαριζόπουλος Βασίλης
Τηλ. 6977894505
E-mail: moxlos_kozani@yahoo.gr

Τιμή Τεύχους.....3 Ευρώ
Φιλική ετήσια συνδρομή 30 Ευρώ

Ο γλωσσικός χάρτης της Βαλκανικής

Βαλκανολογία – Βαλκανική Γλωσσολογία

Ο γεωγραφικός όρος «Βαλκάνια» ή «Βαλκανική Χερσόνησος» προέρχεται από το Κοτζά Μπαλκάμ, τουρκική ονομασία του όρους Αίμος, και αναφέρεται στην περιοχή που ήταν παλιότερα γνωστή ως Ιλλυρική ή Ελληνική Χερσόνησος, περιλαμβάνει δε «την προς νότον των ποταμών Σαύου και Δουνάβεως μεγάλην χερσόνησον μέχρι Ταινάρου άκρου» (αρχαίοι γεωγράφοι).

Την ιστορία, τον πολιτισμό και –μέσα στο πλαίσιο αυτό– τις γλώσσες των βαλκανικών λαών μελετά η «Βαλκανολογία» ή ειδικότερα «Βαλκανική γλωσσολογία», όρος πλασμένος κατά τους αντίστοιχους «ρομανική» ή «γερμανική γλωσσολογία». Ενώ όμως στην περίπτωση του «ρομανιστή» ή του «γερμανιστή» η μελέτη αφορά γλώσσες που ανήκουν στην ίδια γλωσσική οικογένεια, δεν είναι καθόλου ίδια η κατάσταση με την περίπτωση των βαλκανικών γλωσσών: της ελληνικής, της αλβανικής, της βουλγαρικής, της σερβικής, της ρουμανικής και της τουρκικής, για να περιοριστούμε στις επίσημες γλώσσες των κρατών της Βαλκανικής, αφού είναι γνωστό ότι στα βαλκανικά κράτη μιλιούνται και άλλες γλώσσες, όπως τα τσιγγάνικα, τα βλάχικα, τα αρμένικα κ.λπ. Τα τουρκικά ανήκουν στη μεγάλη τουρκική οικογένεια γλωσσών, που εκτείνεται σ' όλη την Ασία. Όλες οι άλλες γλώσσες περιλαμβάνονται σε μια μεγάλη επίσης γλωσσική οικογένεια, την Ινδοευρωπαϊκή, ανήκουν όμως σε πολύ διαφορετικούς κλάδους της ή είναι μεμονωμένες: η νεοελληνική αποτελεί συνέχεια της αρχαίας ελληνικής, η οποία δε χωρίστηκε σε περισσότερες γλώσσες: η αλβανική έμεινε επίσης αδιαίρετη και κατά μερικούς αντιπροσωπεύει τη σύγχρονη Ιλλυρική, κατ' άλλους τη Θρακική· η βουλγαρική και η σερβική γλώσσα αποτελούν μέρος της ομάδας των σλαβικών γλωσσών· η ρουμανική γλώσσα, τέλος, είναι μια νεολατινική γλώσσα, όπως η ιταλική, η γαλλική ή η ισπανική.

Τόσο διαφορετικής αρχής και εξέλιξης γλώσσες συνεξετάζονται λόγω του ότι αποτελούν «γλωσσικό συνασπισμό», έχουν δηλ. κοινά μια σειρά από χαρακτηριστικά που είτε προκλήθηκαν από το ίδιο γλωσσικό υπόστρωμα είτε οφείλονται σε επιδράσεις της

Το ιστορικό υπόβαθρο

Οι λαοί που μιλούν αυτές τις γλώσσες, με εξαίρεση τους Τούρκους, συνεχίζουν την παράδοση του Βυζαντίου και έμειναν για πάνω από χίλια χρόνια κάτω από την κοινή εκκλησιαστική διοίκηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, έτσι που στο τέλος να θεωρούνται ένας ενιαίος κόσμος με πολλά κοινά γνωρίσματα.

Πολλά από τα κοινά χαρακτηριστικά των βαλκανικών γλωσσών εξηγούνται και από τη μακράιωνη συμβίωση των λαών της Βαλκανικής. Η κτηνοτροφία, που ασκούσαν κατά τον μεσαίωνα οι σλαβόφωνοι, οι ρομανόφωνοι και οι αλβανόφωνοι πληθυσμοί της Βαλκανικής, φαίνεται ότι έπαιξε έναν σημαντικό ρόλο. Οι κτηνοτροφικές αποδημίες αυτών των πληθυσμών από τη μια μεριά της βαλκανικής χερσονήσου στην άλλη με την πάροδο των αιώνων ευνόησαν την επαφή ανάμεσα σε ανθρώπους που μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες και έπαιξαν έτσι σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των βαλκανικών γλωσσών.

Η επίδραση του γλωσσικού υποστρώματος από την άλλη μεριά, αν και δύσκολο να αποδειχτεί, δεν πρέπει ασφαλώς να αποκλειστεί. Το διαφορετικό γλωσσικό υπόστρωμα εξηγεί ίσως το γεγονός ότι η ομιλούμενη λατινική στις εκρομανισμένες περιοχές της Βαλκανικής εξελίχθηκε σε ένα άλλο είδος νεολατινικής γλώσσας απ' ό,τι στη Γαλλία ή την Ισπανία.

Ο βαλκανικός γλωσσικός συνασπισμός βασίζεται σε μια πολιτιστική ενότητα. Στην αρχαιότητα η Βαλκανική ήταν χωρισμένη (με τη γνωστή ως “γραμμή Jiresek”) σε δύο ζώνες πολιτιστικής επιρροής: τη λατινική, που περιλάμβανε το λεκανοπέδιο του Δούναβη και την περιοχή που εκτεινόταν ως τον Αίμο και τη Μαύρη Θάλασσα, και την ελληνική, που περιλάμβανε το υπόλοιπο της περιοχής, δηλ. νότια των Σκοπίων, δυτικά της Σόφιας και ακολουθώντας τον ρου του Δούναβη μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα. Βέβαια ο ελληνισμός είχε διεισδύσει και βορειότερα από αυτή τη διαχωριστική γραμμή: στη Δοβρουτσά, για παράδειγμα, ο ελληνικός πολιτισμός μεταφέρθηκε από τους έλληνες αποίκους που εγκαταστάθηκαν στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας ήδη από τον 8ο π.Χ. αιώνα.

γράφει ο

Κώστας Δ. Ντίνιας
αν. καθηγητής
Γλωσσολογίας -
Ελληνικής Γλώσσας και
Διδακτικής του
Πανεπιστημίου Δυτικής
Μακεδονίας

Ο ερχομός της λατινικής

Οι προσπάθειες των Ρωμαίων για την κατάκτηση της Βαλκανικής χερσονήσου κράτησαν τρεις περίπου αιώνες (από το 229 π.Χ. με τον Α' Ιλλυρικό πόλεμο ως το 106 μ.Χ. με την κατάκτηση της Δακίας). Η Βαλκανική χερσόνησος διαιρείται σε επαρχίες και οργανώνεται σύμφωνα με το διοικητικό σύστημα της Ρώμης. Με το πέρασμα του χρόνου αρχίζουν να συμμετέχουν και ντόπιοι πληθυσμοί στους διάφορους στρατιωτικούς, διοικητικούς και εμπορικούς μηχανισμούς. Πολλοί απ' αυτούς φτάνουν στα πιο ψηλά αξιώματα, όπως οι Αυρηλιανός, Διοκλητιανός, Μέγας Κωνσταντίνος, κ.λπ.

Δημιουργούνται μεγάλες οδικές αρτηρίες, όπως η Εγνατία στα νότια της Βαλκανικής, η οποία συνδέει τη Ρώμη μέσω Δυρραχίου-Θεσσαλονίκης-Φιλίππων με την Κωνσταντινούπολη και τη Μικρά Ασία, και διάφοροι δρόμοι είτε προς τη Βιέννη είτε προς τη Δακία ακολουθώντας τον ρου του Δούναβη. Κατά μήκος της Εγνατίας ξεκινούσαν διάφορες δευτερεύουσες οδικές αρτηρίες προς το βορρά ακολουθώντας τις κοιλάδες του Αξιού, Στρυμόνα, Νέστου και Έβρου. Ήταν φυσικό να αναπτυχθούν στρατιωτικές και διοικητικές δραστηριότητες στον περίγυρο της μεγαλύτερης από άλλες περιοχές.

Η έντονη και μακρόχρονη παρουσία των Ρωμαίων και της λατινικής γλώσσας επέφερε πολλές επιδράσεις σε όλες τις βαλκανικές γλώσσες, όπως και στην ελληνική (πβ. τις λατινικές προέλευσης λέξεις της ελληνικής: πόρτα, σπίτι, μαύρος, άσπρος, βάρκα, μαρούλι κ.λπ.). Την αξιολογότερη όμως λατινική επίδραση στη βαλκανική πιστοποιεί η δημιουργία των τεσσάρων νεολατινικών γλωσσών:

ο της (Δακο)ρουμανικής, γλώσσας της σημερινής Ρουμανίας,
ο της (Κουτσο)βλαχικής, του λατινογενούς γλωσσικού ιδιώματος των Βλάχων ή Κουτσοβλάχων ή Αρ(ο)μούνων που κατοικούν στις ευρύτερες περιοχές της Ηπείρου, της Θεσσαλίας και της Δυτικής Μακεδονίας,
ο της Μογλενίτικης, που μιλιέται από λίγες χιλιάδες δίγλωσσους σε χωριά βορειοδυτικά του Κιλίκι (Σκρα, Κούπα, Αρχάγγελος), και
ο της Ιστρορουμανικής, που μιλιέται από έναν πολύ μικρό ατόμων στο κέντρο της χερσονήσου της Ιστρίας

Η κάθοδος των Σλάβων στα Βαλκάνια

Ξεκινώντας από τα βόρεια των Καρπαθίων οι Σλάβοι τον 5ο και 6ο αι. καταλαμβάνουν τη Μολδαβία, το βόρειο τμήμα και τις ακτές της Μαύρης Θάλασσας. Νωρίς (6ος αι.) διείσδυσαν με επιθέσεις στα νότια ως την Αδριανούπολη και στο τέλος του 7ου αι. απαντούν σλαβικές νησίδες σε όλη τη Βαλκανική μέχρι το Αιγαίο πέλαγος. Οι σλαβικές γλώσσες μιλιούνται από 260 περίπου εκατομμύρια ανθρώπους στο χώρο της ανατολικής και της κεντρικής Ευρώπης και σε ένα μεγάλο μέρος της Βαλκανικής. Οι σημερινές σλαβικές γλώσσες προέκυψαν κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα από μια κοινή σλαβική, η οποία φαίνεται ότι μιλιόταν ως τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες.

Οι σημαντικότερες γλώσσες της σλαβικής οικογένειας κατά ομάδες είναι: Νότιες: Σλαβονική (αρχαία εκκλησιαστική σλαβική), βουλγαρική, σερβοκροατική, σλοβενική.

Δυτικές: Τσεχική, Σλοβακική, Πολωνική.

Ανατολικές: Ρωσική, Λευκορωσική, Ουκρανική.

Οι γλώσσες των σλαβικών λαών που ακολουθούν το ορθόδοξο χριστιανικό δόγμα (ρωσική, ουκρανική, λευκορωσική, σερβική,

αλφάβητο.

Ο ερχομός των Σλάβων στο χώρο της Βαλκανικής είχε ως αποτέλεσμα την επαφή της σλαβικής με τις ομιλούμενες ήδη στο χώρο αυτό γλώσσες, απ' την οποία προέκυψε ανταλλαγή γλωσσικών στοιχείων μεταξύ σλαβόφωνων με ρομανόφωνους, ελληνόφωνους και λοιπούς πληθυσμούς.

Η επίδραση της σλαβικής στην ελληνική και την αλβανική έγινε με διαφορετικές συνθήκες. Στην αλβανική η σλαβική επίδραση υπήρξε πιο μικρής έκτασης, καθώς η αρχική πατρίδα των Αλβανών δεν ήταν σε άμεση επαφή με τους Σλάβους. Στην Ελλάδα οι Σλάβοι που ήρθαν τον 6ο αι. έχασαν γρήγορα τη γλώσσα τους και τα εδάφη όπου είχε ασκηθεί η σλαβική επιρροή ξανακερδήθηκαν από την ελληνική γλώσσα μέσω εξελληνισμού αρχίζοντας από το δεύτερο μισό του 8ου αι. Η διαδικασία αυτή άρχισε από την περιοχή που είχε μείνει ελληνική (Κωνσταντινούπολη, Θεσσαλονίκη, Θεσσαλία, Σέρρες, ακτές της Μακεδονίας). Οι σλαβικές επιδράσεις στην ελληνική γλώσσα περιορίστηκαν σε λεξιλογικό κυρίως επίπεδο, πβ. τα πολυπληθή σλαβικά τοπωνύμια σε όλη την Ελλάδα, π.χ. Αράχοβα, Ζαγορά, κ.λπ.

Οι σπουδαιότερες σλαβικές γλώσσες της Βαλκανικής σήμερα είναι:

ο η σερβοκροατική, η γλώσσα των κατοίκων της Σερβίας, Βοσνίας και Κροατίας. Μετά διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας Σέρβοι (ορθόδοξοι) και Κροάτες (καθολικοί) ακολουθούν πλέον ανεξάρτητες πορείες. Η κροατική εκδοχή της σερβοκροατικής γράφεται με το λατινικό, η σερβική με το κυριλλικό αλφάβητο.

ο η βουλγαρική, σλαβική γλώσσα που μιλιέται από τους Βούλγαρους, ένα λαό μογγολικής καταγωγής, συγγενή με τους Ούννους και τους Τούρκους. Το σλαβικό ιδίωμα των Βουλγάρων με τον καιρό εξελίχθηκε στην αρχαιότερη γραπτή σλαβική γλώσσα, την παλαιοβουλγαρική ή παλαιοσλαβική ή παλαιοσλαβονική ή αρχαία εκκλησιαστική σλαβική γλώσσα. Στη γλώσσα αυτή οι απόστολοι των Σλάβων Κύριλλος και Μεθόδιος μετέφρασαν την Αγία Γραφή.

ο η πομακική, ένα βουλγαρικό γλωσσικό ιδίωμα με πολλά τουρκικά (λόγω της μουσουλμανικής τους θρησκείας) και λιγότερα ελληνικά λεξιλογικά δάνεια.

ο Τα τελευταία πενήντα χρόνια (μετά το 1944) εμφανίστηκε στη βαλκανική χερσόνησο και μια άλλη γλώσσα, η "μακεδονική", η οποία μιλιέται στα όρια του σημερινού κράτους της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (πΓΔΜ) και σε μερικά σλαβόφωνα χωριά της Αλβανίας και της Ελλάδας. Γλωσσολογικά είναι ένα βουλγαρικό γλωσσικό ιδίωμα ανάμεικτο με σερβοκροατικά χαρακτηριστικά κατέχοντας μian ενδιάμεση θέση ανάμεσα στη βουλγαρική και τη σερβοκροατική γλώσσα, πολιτικά όμως μπορεί να θεωρείται γλώσσα ενός ανεξάρτητου κράτους.

Η τουρκική γλώσσα

Ο ερχομός των Τούρκων ως κατακτητών στη Βαλκανική αποτελεί τον τρίτο σημαντικό γλωσσικό σταθμό για την περιοχή. Η τουρκική γλώσσα είναι η μόνη μη ινδοευρωπαϊκή γλώσσα της βαλκανικής χερσονήσου και ανήκει στην ουραλοαλταϊκή γλωσσική οικογένεια.

Η αρχική κοιτίδα των Τούρκων βρίσκεται στην περιοχή που ορίζεται από τα Αλτάια όρη, τον ποταμό Ιενεσέη, τη λίμνη Βαϊκάλη και τη Μογγολία. Αφού εξισλαμίσθηκαν, περί τον 11ο αιώνα, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή που τώρα κατοικούν, όπου συνάντησαν συμπαγές ελληνικό

Από το 1928 και μετά ο Kemal Atatürk επιχείρησε την ευρωπαϊκή στροφή του τουρκικού κράτους, που συνοδεύτηκε από τον εκσυγχρονισμό της τουρκικής γλώσσας με την υιοθέτηση του λατινικού αλφαβήτου και τον εμπλουτισμό της με επιστημονικούς όρους κυρίως γαλλικής προέλευσης με παράλληλο καθαρισμό της από τα αραβικά και περσικά στοιχεία

Η κυριαρχία της οθωμανικής αυτοκρατορίας σε όλη τη βαλκανική χερσόνησο είχε ως αποτέλεσμα οι βαλκανικές γλώσσες να δανειστούν αρκετές λέξεις από την τουρκική γλώσσα. Στο νεοελληνικό λεξιλόγιο θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι κάποια νεοελληνικά ιδιώματα (Μικράς Ασίας, Κρήτης, Θράκης και Μακεδονίας) για συγκεκριμένους ιστορικούς και γεωγραφικούς λόγους δέχτηκαν περισσότερες επιδράσεις από άλλα. Μεγάλος αριθμός νεοελληνικών επωνύμων έχει τουρκική ρίζα ή εξελληνισμένη τουρκική κατάληξη (π.χ. -λής, -τζής) ή τουρκικό πρόθεμα, π.χ. Τερζής, Βάρναλης, Καραογλανίδης. Ο βαθμός εξελληνισμού των τουρκογενών επωνύμων ποικίλλει, πβ. Μπερεκέτογλου, Βερεκετιδής, Αφθονίδης.

Αλλά και λέξεις του καθημερινού λεξιλογίου της νεοελληνικής γλώσσας σχετικές με φαγητά, εργαλεία, σκεύη, ενδύματα, ανθρώπινες ιδιότητες, επαγγέλματα, αφηρημένες έννοιες κ.λπ. έχουν την αρχή τους στην τουρκική γλώσσα, π.χ. εργένης, σακάτης, κιτάπι, τζάμπα, γιακάς, καζάνι, ράφι, ρεζίλι, καταμάς, κουτούκι.

Οι «ανάδελφες» γλώσσες

Το γλωσσικό μωσαϊκό των Βαλκανίων συμπληρώνουν δυο γλώσσες που δεν έχουν σήμερα συγγενείς τους πουθενά στον κόσμο. Πρόκειται για την αλβανική και την ελληνική.

Η αλβανική γλώσσα

Η αλβανική γλώσσα εντυπωσιάζει με την αντοχή της παρά τους τόσους πολλούς και ποικίλους κατά καιρούς κατακτητές της χώρας όπου μιλιέται (Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, Τούρκοι). Αρχαία πρόγονος της αλβανικής είναι κατά πάσα πιθανότητα η ιλυρική με πολλά θρακικά στοιχεία. Μεγάλη επίδραση στην γκεκική (βόρεια) διάλεκτο της αλβανικής άσκησε η τουρκική γλώσσα, στην τοσκική (νότια) παρατηρούνται πολλές επιρροές της ελληνικής γλώσσας. Τα αρβανίτικα αποτελούν την εκδοχή της αλβανικής γλώσσας όπως μιλιέται σε διάφορα μέρη της Ελλάδας.

Η αλβανοφωνία στην Ελλάδα προκύπτει από την παρουσία Αλβανών κατά τα τέλη του Μεσαίωνα στην κεντρική και ανατολική Ελλάδα (νησιά Αργοσαρωνικού, Αττική, Βοιωτία, νότια Εύβοια, Σαλαμίνα, μισή Άνδρο). Η ελληνική έχει λίγα σχετικά λεξιλογικά δάνεια από την αλβανική γλώσσα, π.χ. μπέσα, φάρα, σβέρκος, τσιούπρα. Αλβανικής προέλευσης είναι και μερικά νεοελληνικά επώνυμα, π.χ. Τρίμης, Ζώτος, Κρεκούκιας κ.λπ. Αρκετά είναι επίσης και τα αλβανικά τοπωνύμια στην Ελλάδα, π.χ. Κιούρκα, Τατόι, Λιόπεσι, Μενίδι, Βάρκιζα, Σπάτα, Λιόσια, Δήλεσι, κ.λπ.

Η νεοελληνική γλώσσα

Η νεοελληνική είναι η ίδια η αρχαία ελληνική γλώσσα μιλημένη από γενιά σε γενιά ανά τους αιώνες. Βάση για το σχηματισμό στην «κοινή» σημερινή της εκδοχή αποτέλεσαν τα νότια ιδιώματα (κυρίως Πελοποννήσου) για λόγους ιστορικούς.

Το λεξιλόγιό της αποτελείται από τρία στρώματα, από λέξεις που:

οι εξαρχής ανήκαν στην ελληνική γλώσσα ή μπήκαν στην αρχαία εποχή,

οι δανείστηκε τη χριστιανική εποχή ως την αρχή του περασμένου αιώνα, και

οι προέκυψαν από τον περασμένο αιώνα ως σήμερα.

Το πρώτο στρώμα αποτελείται από:

α) ινδοευρωπαϊκές, π.χ. πατέρας, θυγατέρα, γυναίκα, βόδι, έλατο ουρανό, καλός, μεγάλος, ένα, δέκα, εκατό, εγώ, εκείνος, είμαι, σήμερα κ.λπ.

β) προελληνικές, π.χ. θάλασσα, νησί, δάφνη, ελιά, κολοκύθη, μολύβι, βασιλιάς, κυβερνώ, Αθήνα, Κόρινθος, Όλυμπος, Λίνδος, Κηφισός κ.λπ.

γ) ανατολίτικες, π.χ. παράδεισος, σατράπης (περσικές), άλφα, (φοινικικές), περιστέρι (σημιτική), αρραβώνας (εβραϊκή), πυραμίδα (αιγυπτιακή) κ.λπ.

δ) εβραϊκές, π.χ. αμίν, μάνα, Πάσχα, Σάββατο, Ιωάννης, Μιχάλης, Μαρία κ.λπ.

ε) λατινικές, π.χ. μαρούλι, ροδάκινο, κάγκελο, κάμαρα, πόρτα, σκάλα, κάρβουνο, κούπα, φούρνος, λουκάνικο, κουκούλα, κάπα, μανίκι, μαντίλι, κάμπος, κάστρο, καβαλάρης, βάρκα, ράσο, κάλαντα, Ιανουάριος, παλάτι, πουγκί, στάβλος, άσπρος, μαύρος, ακουμπό κ.λπ.

Το δεύτερο στρώμα αποτελείται από δάνεια:

α) από τις βαλκανικές γλώσσες:

ι) σλαβικές, π.χ. κοτέτσι, κουνάβι, ντόμπρος, παγάνα, τσέλιγκας, πέστροφα, ρούχο, Αράχοβα, Γρεβνά, Τίρναβος κ.λπ.

ii) βλάχικες, π.χ. μανούρι, μπουμπούκι, σαρμανίτσα, στουρνάρι κ.λπ.

iii) αρβανίτικες, π.χ. βλάμης, γκιόνης, μπέσα, παμπέσης, πλιάτσικο, Μενίδι, Λιόσια, Σούλι κ.λπ.

β) ιταλικές, π.χ. καπετάνιος, μούτσος, μπούσουλας, μαραγκός, γάντζος, καρέκλα, καναπές, καταραόλα, μπουκάλι, μπαμπούνι, βανίλια, μακαρόνια, μπριζόλα, σαλάτα, σούπα, βιολί, πετσι, φέτα, φρέσκος, βαρέλι, κάλτσα, πιάτο, φουρτούνα, λεμόνι, μπάμπας κ.λπ.

γ) τουρκικές, π.χ. γιαούρτι, βεζίρης, γιουβέτσι, κεφτές, λουκουμί, καζάνι, καπάκι, κουβάς, παπούτσι, τζάμι, παράς, πελτές, γιασεμί, χαλβάς, καρπούζι, μενεζές, μανάβης, τενεκετζής, σαραφής, τζάκι κ.λπ.

δ) αραβικές, κυρίως μέσω της τουρκικής και της ιταλικής, π.χ. άλγεβρα, βεζίρης, ελιζίριο, караμέλα, μαγαζί, νεράντζι, φακίρης, σουλτάνος, φέσι κ.λπ.

Το τρίτο στρώμα αποτελείται από:

α) ξένες λέξεις

ι) γαλλικές, π.χ. ζακέτα, κορσές, μπλούζα, κολόνια, ρεκλάμα, ρομαντισμός, αλτρουιστής, ινστιτούτο, σανατόριο, ράδιο κ.λπ.

ii) αγγλικές, π.χ. βαγόνι, καμπίνα, μπιφτέκι, ρεκόρ κ.λπ.

iii) γερμανικές, έμμεσα, π.χ. βερμούτ, τάλιρο, τσίγκος κ.λπ.

β) λόγιες λέξεις:

ι) αρχαίες που ξαναπήκαν στη γλώσσα μας, π.χ. καθηγητής, κατάσταση, γυμνάσιο, συμβόλαιο κ.λπ.

ii) νεολογισμούς, π.χ. αισιοδοξία, αεροδρόμιο, δρομολόγιο, πυροσβέστης, χοροφυλακή κ.λπ.

Και η ελληνική, όπως όλες οι γλώσσες του κόσμου, εμφανίζεται διασπασμένη σε διαλέκτους: ποντιακά, καππαδοκικά, τσακόνικα, κατωιταλικά, και γεωγραφικά ιδιώματα: κρητικά, εφτανιώτικα, ροδίτικα, κοζανίτικα κ.λπ.

4 ΧΡΟΝΙΑ ΜΟΧΛΟΣ

Μια προσπάθεια που όταν ξεκίνησε φαινόταν ουτοπική. Μια προσπάθεια που απαιτεί ιδιαίτερο κόπο .

Μια προσπάθεια με φιλοδοξίες. Και τα κατάφερε.

Κατάφερε να γίνει ΜΟΧΛΟΣ για να αλλάξουν, έστω και λίγο, κάποια πράγματα. Κατάφερε να ταράξει λιμνάζοντα νερά. Κατάφερε να φιλοξενήσει ιδιαίτερα σημαντικές απόψεις συμπατριωτών μας και όχι μόνο.

